

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

FACTORS AFFECTING RECREATIONAL ACTIVITY PARTICIPATION OF STUDENTS IN BUNDITPATANASILPA INSTITUTE

ธวัช เต็มญวน *

TAWAT TEAMYUAN

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยจำแนกตามตัวแปรเพศ ชั้นปี และคณะที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 791 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการได้รับความสนุกสนานจากการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ และมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าผู้นำกิจกรรมนันทนาการ สถานที่จัดกิจกรรม และอาจารย์ฝ่ายกิจกรรมมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษา

2. การเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษา พบว่า

2.1 นักศึกษาเพศต่างกันมีปัจจัยภายในต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 นักศึกษาที่เรียนชั้นปีต่างกันมีปัจจัยโดยรวมและปัจจัยภายนอกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 นักศึกษาที่เรียนคณะต่างกันมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ปัจจัย กิจกรรมนันทนาการ

Abstract

The purpose of this research was to study and compare factors affecting student activity participation at Bunditpatanasil Institute. The samplings for this research, classified by sex, years of study and faculties, were 791 students in Bunditpatanasil Institute. The tool used in the study was a Linkers five-point rating scale questionnaire. The statistics used in this

* วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute

study were percentage, mean, standard deviation, T-test, and F-test. The data were statistically analyzed by SPSS program. The results revealed that:

1. Internal factor affecting student activity participation was at a high level. Most of student wanted to participate with enjoyable student activity. External factor affecting student activity participation was in a high level. Most of student had opinions: activity leader, place, and student affair teacher were affect to student activity participation.

2. After comparing factors affecting student activity participation, it was found that

2.1 There were significant differences in internal factor between male and female students at the 0.05 level.

2.2 There were significant differences in total and external factor regarding years of study at the 0.05 level.

2.3 There were not differences in factors effecting student activity participation in terms of faculties.

Keywords: Factors, Recreational Activity

บทนำ

การพัฒนาคนหรือทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องดำเนินงานทั้งทางด้านสุขภาพและการศึกษาควบคู่กันไป และจะต้องมีการพัฒนาหลาย ๆ ด้านด้วยกัน คือ พัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การจัดการศึกษาถือเป็นกลไกในการพัฒนามนุษย์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขอันยั่งยืนของมนุษย์เอง และเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ จำเป็นที่จะต้องพัฒนามนุษย์ ให้เป็นไปในลักษณะที่พึงปรารถนาของสังคม เยาวชนเป็นวัยที่กำลังพัฒนา โดยมุ่งให้ได้รับการศึกษา นอกจากเวลาที่ใช้เพื่อการศึกษาเล่าเรียนในชั้นเรียนแล้ว ยังมีเวลาว่างเหลืออีกส่วนหนึ่งอย่างเป็นอิสระ เพื่อใช้ประกอบกิจกรรมนันทนาการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540, น. 27)

กิจกรรมนันทนาการเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ มีประโยชน์และคุณค่าอย่างมากต่อมนุษย์นับตั้งแต่วัยเด็กจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ กิจกรรมนันทนาการจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้ผู้ที่เข้าร่วม และประกอบกิจกรรมทางนันทนาการเหล่านั้น ได้รับผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง ซึ่งประโยชน์ และคุณค่าของกิจกรรมนันทนาการ สามารถแยกให้เห็นชัดเจนได้ 4 ประการ คือ ด้านสุขภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านพัฒนาบุคลิกภาพ และด้านส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ดังที่ สมบัติ กาญจนกิจ (2544, 15) กล่าวว่า กิจกรรมนันทนาการเป็นกิจกรรมที่เป็นเลิศในการเสริมสร้างบุคลิกภาพของบุคคลให้มีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์อันดีงาม มีความสง่างามในเรือนร่าง และมีสมรรถภาพของจิตใจดี

การจัดกิจกรรมนันทนาการในสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนา ลักษณะนิสัยอันพึงประสงค์ของนักศึกษา ช่วยให้เขาเหล่านั้นได้มีโอกาสเข้าใจ มีความรักและซาบซึ้งกับกิจกรรม เวลาว่าง รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการอย่างมีจุดหมาย ส่งเสริมลักษณะนิสัย และความเป็นพลเมืองดีในอนาคต ในปัจจุบันกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในสถานศึกษาล้วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนันทนาการทั้งสิ้น การจัดนันทนาการในสถานศึกษา คือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ และ

ลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของนิสิตนักศึกษาทั้งในด้านการออกกำลังกาย และเพื่อความสุขสนุกสนานรื่นเริงนอกเวลาเรียนหรือเป็นกิจกรรมพิเศษ (สมบัติ กาญจนกิจ, 2542, น. 128-129)

กิจกรรมนันทนาการเป็นกิจกรรมที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติกันในเวลาว่าง ซึ่งเป็นเวลาอิสระจากการงานประจำ และประกอบกิจกรรมประจำวันต่าง ๆ การที่บุคคลได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการนั้นจะทำให้เกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้ผ่อนคลายความตึงเครียด ช่วยให้มีบุคลิกภาพดี มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมมีประสิทธิภาพ มีโอกาสแสดงความสามารถพิเศษ เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความอิสระ และยังเป็นสื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและหมู่คณะ นอกจากนี้กิจกรรมนันทนาการยังมีส่วนสำคัญต่อการช่วยป้องกันปัญหาการใช้สารเสพติดการพนัน และป้องกันปัญหาการก่อเหตุทะเลาะวิวาท ซึ่งนันทนาการส่งผลโดยตรงให้เยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี นำไปสู่ความรับผิดชอบต่อตนเองที่ดีขึ้น เช่น การเรียนของนักเรียนดีขึ้น ความประพฤติดีขึ้นอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ ในการจัดการศึกษาภายในระบบการเรียนการสอนตามปกติสิ่งที่จะทำให้ให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์ และความรู้ทางด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นนั้น ก็คือ การประกอบกิจกรรมในยามว่าง ซึ่งการเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมและมีประโยชน์จะช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาตนเอง รวมไปถึงสังคมอีกด้วย การใช้เวลาว่างอย่างมีคุณค่าสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเล่าเรียนในระดับอุดมศึกษา ปัจจุบันมีสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยหรือสถาบันต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน นักศึกษาที่เข้ารับการศึกษานอกจากต้องใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อการศึกษาเล่าเรียนแล้วยังต้องใช้เวลาเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมในด้านส่วนตัว และกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะให้นักศึกษา ใช้เวลาว่างในการประกอบกิจกรรมนันทนาการควบคู่กันไปกับการศึกษา (มานะ หมอยาคี, 2540, หน้า 4-5)

การจัดกิจกรรมนักศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนานักศึกษา เพื่อให้สำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งความรู้ด้านวิชาการวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จึงได้ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาโดยฝ่ายกิจการนักศึกษา หรือคณะเป็นผู้ดูแลจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าแก่นักศึกษาที่นอกเหนือการเรียนรู้ในห้องเรียน (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2554, น. 17)

กิจกรรมนักศึกษาเป็นกิจกรรมที่สถาบัน คณะ หรือคณะกรรมการบริหารสโมสรนักศึกษาร่วมกันจัดขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้และสร้างสรรค์ประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้แก่นักศึกษาอย่างกว้างขวาง โดยสถาบันให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถาบัน ภายใต้การให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมเพื่อให้การจัดกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การจัดกิจกรรมดังกล่าวสถาบันจะจัดสรรงบประมาณในการจัดกิจกรรมแก่สโมสรนักศึกษา และชมรมต่าง ๆ การเข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นการพัฒนาทักษะของนักศึกษา ในหลาย ๆ ด้านทำให้นักศึกษาเป็นคนที่มีความรู้ มีทักษะในการตัดสินใจ การแก้ปัญหาการทำงานเป็นทีม การพัฒนาความเป็นผู้นำ มีความอดทน มีคุณธรรมเพื่อออกไปรับใช้สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฝ่ายกิจการนักศึกษาจึงส่งเสริมให้นักศึกษาจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. กิจกรรมวิชาการ
2. กิจกรรมกีฬาและการส่งเสริมสุขภาพ
3. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และการรักษาสีน้ำเงิน

4. กิจกรรมนันทนาการ
5. กิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
6. กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย

สโมสรมักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นองค์กรที่เป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษาเป็นสื่อกลางในการติดต่อประสานงานในการทำกิจกรรมระหว่างนักศึกษา กับสถาบัน โดยมีคณะกรรมการบริหารสโมสรนักศึกษา อันประกอบด้วย นายกสโมสรนักศึกษา อุปนายกสโมสรนักศึกษาคนที่ 1 อุปนายกสโมสรนักศึกษาคนที่ 2 เภรณฤฎิ เลขาธิการ ประธานกิจกรรมและผู้แทนนักศึกษาแต่ละคณะ ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในวาระ 1 ปี ทำหน้าที่บริหารและดำเนินงานของสโมสรนักศึกษาภายใต้การดูแลและการให้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาสโมสรนักศึกษาที่อธิการบดีแต่งตั้ง (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2554, น. 17) นอกจากกิจกรรมการศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรแล้ว การพัฒนาคุณภาพนักศึกษาเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะต่าง ๆ โดยการสนับสนุนให้มีกิจกรรมควบคู่กับการเรียนในรูปแบบของสโมสรนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่มีองค์กรสนับสนุนกิจกรรมนักศึกษา (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2554, น. 17) คือ ฝ่ายกิจการนักศึกษาโดยมีกิจกรรม อาทิเช่น กิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ กิจกรรมรับน้อง กิจกรรมกีฬา หรือกิจกรรมที่จัดโดยนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และกิจกรรมที่ได้รับความเห็นชอบ จากทางฝ่ายกิจการนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เช่น ค่ายอาสาพัฒนากิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ หน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนซึ่งล้วนแต่ประสบความสำเร็จในเรื่องของการทำให้นักศึกษาได้ใช้เวลาว่าง ให้เกิดประโยชน์ในการทำกิจกรรม สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีความมุ่งมั่นให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ มีความวิริยะอุตสาหะนำความรู้ไปประกอบอาชีพจนประสบความสำเร็จและเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2554, น. 17)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปปรับปรุงการจัดและดำเนินงานด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพตลอดจนเป็นข้อมูลในการส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ต่อไป

วัตถุประสงค์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ คือ

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ ของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ ของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำแนกตาม เพศ ชั้นปี และคณะที่ศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายกิจการนักศึกษา อาจารย์ ผู้บริหาร และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

จากการเปรียบเทียบปัจจัยสามารถนำองค์ความรู้มาใช้ในการวางแผน แก้ไข ปรับปรุง และส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมนันทนาการของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อสนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2555 จำนวน 1,131 คน (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2554, น. 24-25)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีปีการศึกษา 2555 ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยเทียบตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970, p. 607-610) จำนวน 791 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นด้วยวิธีการหาค่าร้อยละ (Stratified Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

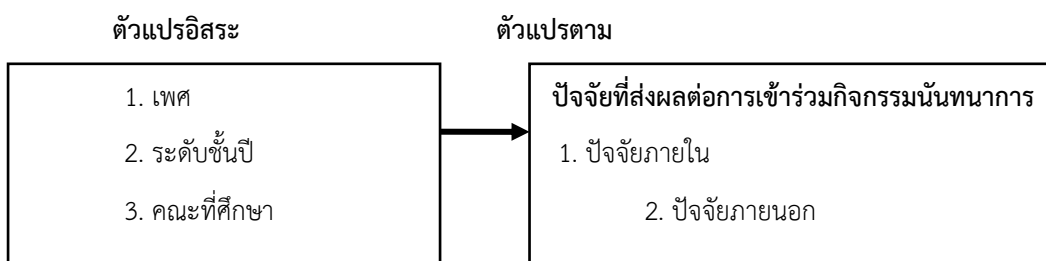
1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

- 1.1 เพศ ได้แก่ เพศชาย เพศหญิง
- 1.2 ชั้นปี หมายถึง นักศึกษาซึ่งกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ได้แก่
 - 1.2.1 ชั้นปีที่ 1
 - 1.2.2 ชั้นปีที่ 2
 - 1.2.3 ชั้นปีที่ 3
 - 1.2.4 ชั้นปีที่ 4
- 1.3 คณะที่ศึกษา ได้แก่
 - 1.3.1 คณะศิลปศึกษา
 - 1.3.2 คณะศิลปนาฏดุริยางค์
 - 1.3.3 คณะศิลปวิจิตร

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ 2 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย

สมมติฐาน

1. นักศึกษาที่เพศต่างกัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน
2. นักศึกษาที่เรียนชั้นปีต่างกัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน
3. นักศึกษาที่เรียนคณะต่างกัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน

สถิติที่ใช้วิเคราะห์

1. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์หาค่าร้อยละ ตัวแปร เพศ ชั้นปี และคณะที่ศึกษา นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 791 คน)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	390	49.30
2. หญิง	401	50.70
ระดับชั้น		
1. ชั้นปีที่ 1	200	25.28
2. ชั้นปีที่ 2	225	28.45
3. ชั้นปีที่ 3	205	25.92
4. ชั้นปีที่ 4	161	20.35
คณะที่ศึกษา		
1. คณะศิลปศึกษา	490	61.95
2. คณะศิลปนาฏดุริยางค์	136	17.19
3. คณะศิลปวิจิตร	165	20.86
รวม	791	100.00

2. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายระดับค่าเฉลี่ย นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของปัจจุบันที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษา โดยทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบค่าเอฟ (F-test) หรือวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) แล้วนำเสนอผลการทดสอบในรูปตารางประกอบความเรียง

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 791 คน ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศหญิงเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และเรียนคณะศิลปศึกษา

**ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมาย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
นันทนาการของนักศึกษา จำแนกตามเพศ**

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วม กิจกรรมนันทนาการ	เพศชาย (n = 390)			เพศหญิง (n = 401)		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ปัจจัยภายใน	3.89	0.65	มาก	3.74	0.64	มาก
ปัจจัยภายนอก	3.77	0.64	มาก	3.47	0.63	ปานกลาง
รวมทั้งหมด	3.89	0.48	มาก	3.64	0.76	มาก

จากตาราง 2 แสดงว่าโดยรวม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาเพศชาย และเพศหญิงอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละปัจจัย พบว่า ปัจจัยภายในส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการต่อนักศึกษาเพศชายและเพศหญิงอยู่ในระดับมาก สำหรับปัจจัยภายนอกส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการต่อนักศึกษาเพศชายอยู่ในระดับมาก และส่งผลต่อนักศึกษาเพศหญิงอยู่ในระดับปานกลาง

**ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
นันทนาการของนักศึกษา จำแนกตามชั้นปี**

	ชั้นปีที่ 1 (n=200)			ชั้นปีที่ 2 (n=225)			ชั้นปีที่ 3 (n=205)			ชั้นปีที่ 4 (n=161)		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ปัจจัยภายใน	3.66	0.76	มาก	3.95	0.59	มาก	3.87	0.58	มาก	3.87	0.57	มาก
ปัจจัยภายนอก	3.54	0.76	ปานกลาง	3.74	0.77	มาก	3.87	0.58	มาก	3.65	0.54	มาก
รวมทั้งหมด	3.57	0.60	มาก	3.79	0.52	มาก	3.78	0.45	มาก	3.75	0.49	มาก

จากตาราง 3 แสดงว่าโดยรวมปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาที่เรียนชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละปัจจัย พบว่า ปัจจัยภายในส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาที่เรียนชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 อยู่ในระดับมาก และปัจจัยภายนอกส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาที่เรียนชั้นปีที่ 1 อยู่ในระดับปานกลาง และส่งผลต่อนักศึกษาที่เรียนในชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 อยู่ในระดับมาก

**ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมาย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
นันทนาการของนักศึกษา จำแนกตามคณะที่ศึกษา**

	คณะศิลปศึกษา(n=490)			คณะศิลปนาฏดุริยางค์(n=136)			คณะศิลปวิจิตร(n=165)		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ปัจจัยภายใน	3.78	0.65	มาก	3.87	0.56	มาก	3.78	0.56	มาก
ปัจจัยภายนอก	3.67	0.61	มาก	3.85	0.54	มาก	3.78	0.56	มาก
รวมทั้งหมด	3.66	0.57	มาก	3.75	0.51	มาก	3.78	0.56	มาก

จากตาราง 4 แสดงว่าโดยรวม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาที่เรียนในคณะวิชาต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละปัจจัยภายในและภายนอกส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาที่เรียนในคณะวิชาต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามปัจจัยย่อย ปรากฏผลดังนี้

2.1 ปัจจัยภายใน โดยรวมและทุกรายข้อส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการระดับมาก ประเด็นที่ส่งผลมาก 3 อันดับแรก คือ ต้องการได้รับความสนุกสนานจากการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ และการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการทำให้ได้พักผ่อนและคลายเครียด

2.2 ปัจจัยภายนอก โดยรวมส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการระดับมาก ประเด็นที่ส่งผลระดับมาก 3 อันดับแรก คือ ผู้นำกิจกรรมนันทนาการมีผลการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษา สถานที่จัดกิจกรรมนันทนาการมีผลการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษา และอาจารย์ฝ่ายกิจกรรมมีส่วนในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ

3. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำแนกตามเพศ ชั้นปี คณะที่ศึกษา ดังนี้

3.1 นักศึกษาเพศต่างกัน มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาที่เพศต่างกันไม่ต่างกัน

3.2 นักศึกษาที่เรียนชั้นปีต่างกัน มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาแต่ละปัจจัย พบว่า นักศึกษาที่เรียนชั้นปีต่างกัน มีปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาที่เรียนชั้นปีต่างกัน ไม่แตกต่างกัน

3.3 นักศึกษาที่เรียนคณะต่างกัน มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการโดยรวม และทุก ๆ ปัจจัย ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะ พอสรุปได้ ดังนี้

4.1 ปัจจัยภายใน ได้แก่ นักศึกษาต้องการให้ทุกคนมีความสนใจมากกว่าเดิมอยากให้มีกิจกรรมมาก ๆ เพื่อให้ความรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ อยากให้มันนันทนาการบ้าง แต่อย่าให้มากเกินไปเพราะจะทำให้เสียการเรียน อยากให้มีกิจกรรมที่หลากหลายและเล่นได้ทุกเพศ ต้องการให้มีความพร้อมและมีความร่วมมือที่ดี ต้องการให้มีกิจกรรมบ่อย ๆ

4.2 ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นักศึกษาต้องการให้รุ่นพี่สนใจต่อการเล่นกีฬามากกว่านี้ต้องการให้จัดทัศนศึกษาภายนอกสถานที่ที่สำคัญ อยากให้รุ่นพี่ให้คำแนะนำในเรื่องกิจกรรมมากกว่านี้ พร้อมทั้งให้ความสนใจและเอาใจใส่รุ่นน้องบ้าง รุ่นพี่ อาจารย์ควรให้การสนับสนุนในด้านกิจกรรมนันทนาการด้านกีฬาให้มากกว่านี้ การจัดกิจกรรมบางครั้งไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้นักศึกษารู้ ควรมีการแจ้งให้ทราบอย่างทั่วถึง อาจารย์บางท่านไม่มีการชักชวนให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม ต้องให้ความร่วมมือและทุกคนต้องให้ความสนใจมากกว่าเดิม

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจที่ดีขึ้น ช่วยสร้างเสริมความสัมพันธ์ในกลุ่มนักศึกษาและครูอาจารย์ช่วยทำให้เป็นคนกล้าแสดงออก ทำให้เกิดความสนุกสนาน และผ่อนคลายความเครียด สอดคล้องกับ บุญเสริม อุทัยผล (2533, น. 14-18) ที่กล่าวว่า นันทนาการเป็นกิจกรรมที่ให้โอกาสแก่คนทั่วไป ในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นความพึงพอใจเฉพาะ เพราะกิจกรรมนันทนาการเป็นกิจกรรมที่ระบายออกถึงลักษณะที่เป็นความต้องการของมนุษย์ อาจจะทำให้ประโยชน์ต่อการพัฒนาทางกาย จิตใจ หรืออารมณ์ โดยใช้พลังงานในช่วงเวลาที่มีอยู่โดยมุ่งหวังเพื่อความสนุกสนาน ได้ออกกำลังกาย ผ่อนคลายอารมณ์และสร้างเสริมสมรรถภาพทางร่างกาย สอดคล้องกับ กำโชค เผือกสุวรรณ (2538, น. 12) ที่กล่าวว่า นันทนาการเป็นกระบวนการของการจัดกิจกรรมให้กับผู้ร่วมกิจกรรมได้มีความสุข สนุกสนาน พัฒนาอารมณ์ สังคม สติปัญญาและร่างกายได้ และสอดคล้องกับ พิระพงศ์ บุญศิริ (2542, น. 37) ที่กล่าวว่า กิจกรรมนันทนาการทำให้เกิดความสนุกสนาน พบกับความสุขในชีวิต รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตให้แจ่มใส ช่วยสร้างความรักสามัคคีในกลุ่มชุมชนและสังคม นอกจากนี้ สัมฤทธิ์ ใจดี (2544, 15) พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง มีเจตคติในระดับดี ต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ

ปัจจัยภายใน โดยรวมและทุกรายข้อ ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาต้องการได้รับความสนุกสนานจากการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ และการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการทำให้ได้พักผ่อนและคลายเครียด ซึ่งสอดคล้องกับ สมบัติ กาญจนกิจ (2535, 21) ที่กล่าวว่า นันทนาการเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นแล้วได้รับความพอใจเพลิดเพลิน ความสนุกสนานและผ่อนคลายความเครียดจากกิจกรรมนั้น ๆ สาเหตุที่คนและชุมชนต้องการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ เพราะต้องการพักผ่อนหย่อนใจ คลายความเครียด ทำให้อารมณ์สุขสงบ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ ชูชีพ เยาวพัฒน์ (2543) ที่กล่าวว่า กิจกรรมนันทนาการ ทำให้จิตใจได้พักผ่อนคลายความเครียด ลดความวิตกกังวล และช่วยทำให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ทำงานได้ดีขึ้น นอกจากนั้นยังกระตุ้นให้บุคคลเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก

ปัจจัยภายนอก โดยรวมส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่ามีผู้นำกิจกรรม สถานที่ และอาจารย์ฝ่ายกิจกรรม มีส่วนอย่างมากในการผลักดันให้นักศึกษาเกิดความต้องการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้การจัดกิจกรรมนันทนาการต้องคำนึงถึงช่วงเวลา และระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับ จันทร ผ่องศรี (2544, 97) ที่กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญในการดำเนินการจัดนันทนาการมี (4 M's) คือ กำลังคน (Man) กำลังเงิน (Money) เครื่องอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ (Materials) และการจัดการดำเนินงาน (Management) และสอดคล้องกับ กนกวิทย์ พึ่งโพธิ์ทอง (2540, 36) ที่กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญอันเป็นแรงจูงใจให้บุคคลตัดสินใจเลือกว่ากิจกรรมใดที่ควรเลือก ได้แก่ ความพึงพอใจ ความสนใจ ความชอบ และความต้องการของแต่ละบุคคล นอกจากนี้สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ อุปกรณ์ ผู้วางโปรแกรม ผู้นำ

ในทางนันทนาการ และขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นนั้น นับว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าร่วมกิจกรรม

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษา พบว่า

2.1 นักศึกษาที่เพศต่างกัน มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ โดยรวมและปัจจัยภายนอก ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โดยทั่วไปเพศหญิงที่มีความคิดละเอียดอ่อน เมื่อได้รับการเชิญชวนให้ทำกิจกรรมใด ๆ ก็มักจะใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจทำกิจกรรม หรือเข้าร่วมก่อนเสมอว่ากิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ เหมาะสมมากน้อยเพียงใด และในทางตรงกันข้ามเพศชายมักจะชอบความโลดโผน กล้าแสดงออก จึงมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการมากกว่าเพศหญิง ซึ่งจากการศึกษาของฮัมฟรีย์ (Humphrey, R. D., 1966, p. 250) พบว่า เพศชายชอบเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเพศหญิง สอดคล้องกับอัมพา ซองทุมมินทร์ (2542, น. บทคัดย่อ) ที่พบว่า เพศของนักศึกษา สามารถพยากรณ์เจตคติต่อกิจกรรมนักศึกษาได้และสอดคล้องกับ กรกข ศิริ (2536, น. บทคัดย่อ) ที่พบว่า เพศของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรมีปัญหาเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมนิตโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

2.2 นักศึกษาที่เรียนชั้นปีต่างกัน มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ โดยรวมและปัจจัยภายนอก แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาที่เป็นรุ่นพี่และเรียนในชั้นปีที่สูงขึ้น มีความต้องการที่จะสร้างสัมพันธภาพกับรุ่นน้อง ให้ได้รับการยอมรับและแสดงออกถึงความสามารถ และใช้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ตนเองเคยปฏิบัติมาแสดงออกโดยการเป็นผู้นำ ในกิจกรรมของทางสถาบัน ได้แก่ กิจกรรมรับน้อง ซึ่งรุ่นพี่จะเป็นผู้ดำเนินการ พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์หรือแม้แต่กิจกรรมนันทนาการประเภทกีฬาของทางสถาบัน ส่วนใหญ่รุ่นพี่จะปลูกฝังทัศนคติที่ดีให้กับรุ่นน้อง จากทฤษฎีของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, F., 1979, 48-52) ได้กล่าวว่า ปัจจัยจูงใจเป็นตัวการที่สร้างความพึงพอใจให้บุคคลในองค์กร ทำให้ได้รับความยอมรับนับถือ มีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ อารี พันธุ์มณี (2538, น. 56) กล่าวว่า การจูงใจเป็นสภาวะของบุคคลที่ได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติที่ส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา

2.3 นักศึกษาที่เรียนคณะต่างกันมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษา โดยรวมปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมนันทนาการเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตย สร้างความสนุกสนาน ช่วยผ่อนคลายความเครียด และช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างหมู่คณะ ต้องการให้ทุกคนมีส่วนร่วม กล้าแสดงออก มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัมฤทธิ์ ใจดี (2544, บทคัดย่อ) พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ศึกษาอยู่คณะต่างกัน มีเจตคติต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ด้านกิจกรรมกีฬาและนันทนาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมนันทนาการที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้นนั้นควรจัดในรูปแบบที่ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์เสริมสร้างความรู้ ทางด้านวิชาชีพนาฏศิลป์ ดนตรี ให้มาก ๆ ควบคู่ไปกับความสนุกสนาน และผ่อนคลายความเครียด

2. กิจกรรมนันทนาการควรมีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า โดยมีแรงกระตุ้นจากอาจารย์ รุ่นพี่ นอกจากนั้น กิจกรรมนันทนาการที่ทางสถานศึกษาจัดจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับช่วงเวลาและระยะเวลาของกิจกรรมด้วย

3. กิจกรรมนันทนาการควรสนับสนุนให้นักศึกษามีส่วนออกความคิดเห็น เสนอแนวคิด โดยมีอาจารย์ ให้คำปรึกษาแนะนำ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของนักศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการ
2. ควรศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาและบุคลากรของสถานศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการ เพื่อให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- กนกวิดี พึ่งโพธิ์ทอง. (2540). **สันทนาการเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรกช ศิริ. (2536). **การศึกษาความต้องการของนิสิตที่เกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร**. ปริญญาโทการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กำโชค เผือกสุวรรณ. (2538). **ผู้นำสันทนาการ**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสันทนาการคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ชูชีพ เยาวพัฒน์. (2543). **นันทนาการ**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮาส์.
- จันทร์ ผ่องศรี. (2544). **นันทนาการ เอกสารคำสอน**. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเสริม อุทัยผล. (2533) **นันทนาการเบื้องต้น**. เชียงใหม่: วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- พีระพงศ์ บุญศิริ. (2542). **นันทนาการและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- มานะ หมอยาดี. (2540). **การใช้เวลาว่างเพื่อการออกกำลังกายของนักเรียนนายเรืออากาศ**. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2535). **นันทนาการชุมชนและโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2542). **นันทนาการชุมชนและโรงเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2544). **นันทนาการชุมชนและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2554). **คู่มือนักศึกษา: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์**. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- สัมฤทธิ์ ใจดี. (2544). **การศึกษาเจตคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา**. ปริญญาโทการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวัดและประเมินผลทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อารี พันธุ์มณี. (2538). **“การจูงใจ” จิตวิทยาการเรียนการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ.
- อัมพา ขงทุมมินทร์. (2542). **เจตคติต่อกิจกรรมนักศึกษาของสถาบันราชภัฏอุดรธานี**. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- Herzberg, F. (1979). "Motivation and innovation: who are workers serving?". **California management review**. 22, 2: 60-70.
- Humphrey, R. D. (1966). **The Relationship of Participation in Out-of School Activities to School Achievement**, Thesis Abstract. No.6. Indiana: School of Education, Indiana University.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). "Determining Sample Size for Research Activities". **Educational and Psychological Measurement**, 30, 3: 607-610.